

CONVORBIRI LITERARE.

ANUL II

(1 Martie 1868 — 1 Martie 1869).

Redactoru: *Iacob Negruzsi.*

IASSI 1869.

TIPOGRAFIA SOCIETĂȚII JUNIMEA.

CONVORBIRI LITERARE.

Apare la 1 și 15 a fiecărei luni.

Abonamentul pe unu anu in România liberă unu galbenu; in Austria 4 fl. — Abonamentele se facu in Iassi la Tipografia Societății Junimea; in Bucuresci la librăria Soccec & Comp.

SUMARIU.

Primblări, de D. I. Negruzzi. (Urmare.)

Limba română in jurnalele din Austria, de D. T. Maiorescu. II.

Cucoana Chirița la Paris, cânticelul comicu, de D. V. Alecsandri.

Compendie de pedagogie de D. I. Popescu. Critică de D. T. Maiorescu.

POESII:

La o rosă, de D. T. Șerbănescu.

Când imi jura-i.... de D-ra M. Cugler.

Am văduț'o.... de D. M. Grigoriadi-Bonachi.

Anunciu.

PRIMBLĂRI.

(Urmare.)

XI.

— Ce facemu astăzi, Edgar, întrebăi pe tovarășul meu, a doua și dimineață. Martigny, pentru turiști, este unu punctu centralu de unde potu întreprinde o mulțime de primblări. Vrei să mergemu spre „La Tête noire,” sau să facemu partita muntelui „La Pierre à voir” sau să sacrificămu mai multe țile muntelui „La dent du midi?”

„La Pierre à voir” trebuie să fie virful celu naltu care ese colu din nouri, imi respunse Edgar de la fereastră. Primblarea aceasta trebuie se fie foarte obositoare. S'o lăsămu pe mâne. Astăzi propunu să ne ducemu să vizităm cascada „Pissevache” și

„Les gorges du Trient” care sunt in apropiere de v'o oară sau două de Martigny.

— Pre bine m'nvoescu.

Plecarămu amundoi pe jos pe valea Rho-nului. După unu marșu scurtu și plăcutu ajunserămu la Vernaygaz, stațiune de drumu de feru ce se află in apropiere de vestita cascadă. Odată cu noi sosise și trăsorele drumului de feru, din care se coborisc la această stațiune numai două persoane. Aceste erau unu domnu și o doamnă care se și îndreptau spre cascadă. Vădendu ănsă că și noi apucasemu acelașu drumu, domnul ne veni înainte și ne propuse să facemu primblarea împreună. Eră unu tănăru de v'o 23 de ani cu părul roșu; doamna asemenea aveă pėru roșu, ochi verđi frumoși, păreă a fi mai tănără cu cățiva ani decât dēnsul și eră frumoasă. Primindu propunerea lor, am purcesu împreună. Noii noștri tovarăși erau amundoi foarte voioși. Nesfârșit rideau și glumiau. Edgar și eu eramu earăși bine dispuși așa încăt veselie cea mai mare domniă între noi.

— Căt e de frumos! Doamne, căt e de frumos! esclamă in fie care momentu tănăru. Așa ceva n'am mai văduțu! Nici prin visu nu-mi treceă că sunt locuri așa de frumoase

pe lume! Armand! Armand! Vin aici, vin iute. Ean veți ce curcubău s'a formatu in cascadă!

„Vino tu aici, Louise, strigă Armand, privesce cum ferbe apa in prapastia in care se aruncă! Tare-i frumos!

— Mă rogu, vino tu iute in coace, raspunde Louise. Soarele are să s'ascundă in nouri și ai să perți curcubăul. Apoi adresându-se către Edgar care mergea toată vremea pe lângă dēnsa. Spune-i și D-ta să vie, că are să peardă curcubăul.

Așa se chemau unul pe altul ca să-și arăte frumusețile. Se vedeă că eră cea ăntei călătorie a lor, căci tot ăi interesă, tot ăi surprindeă, totu le păreă miraculos. Când ne suiamu pe o punte strimță și nesigură făcută pe coasta muntelui, de pe virful căruia curge apa și care duce in dosul cascadei, Edgar, Armand și eu pășiamu cu cea mai mare precauțiune căci puntea tremură sub picioarele noastre și surparea numai unei scândure puteă să ne arunce in prăpastie. Louise din contra mergeă c'o siguranță, ca și când ar fi pășitu pe drumul celu mai bunu. Ea nici nu-și inchipuă că poate fi periculu pe lume.

Ajunși sus in dosul cascadei, apa ce se avirliă cu putere pe deasupra capului nostru, aruncă o ploaie fină in toate părțile și ne aflamu ca subț unu dușu. Louisei ăi plăceă asta așa de mult, încăt băteă din mâni cu bucurie. Toată viața ei nu-și inchipuise că va luă unu dușu imbracată. In zadar Edgar voiă să o învălească cu unu șalu de călătorie, Louisa preferiă să fie udată pentru a avē aventure de povestitu a casă când s'a intoarce. Când o oară mai târziu intramu truspatru in „les Gorges du Trient,” riu impetuos care

curge pintre munți ce se unescu deasupra sa și pintre care abiē străbate o rață de lumină, locu grandiosu și infricoșatu totodată, noi trustrei barbații tăceamu cuprinși de o infiorată admirațiune, Louise singură vorbiă și rideă fără cea mai mică emoțiune. Intr'unu rēndu ăi veni ideea să se plece pe deasupra balustradei de lemnu a punții pe care ne aflamu ca să culeagă o floriciță de pe stânca ce formă malul opusu al riului. A trebuitu Armand s'o opriască cu deasila de a nu se espune la asemenea periculu, căci balustrada tremură când apasai numai mâna pe dēnsa și ar fi căduțu in torentu impreună cu persoana ce și-ar fi sprijinită de dēnsa totu trupul. Eșindu din acea bizu-nie spăimântătoare la lumina ăilei, Louise incepū să cante și să sară de bucurie că a vēduțu unu locu așa de frumosu. Edgar ănsē apropiindu-se de mine imi ăise la ureche: „Oare nu cumva sunt insurăței care facu călătoria de nuntă, tare imi partu voioși și nebuni.“

— Nu credu, respunsei: trebuie să fie frate și soră. Nu veți cum samănă?

„Ar trebui să-i intrebămu, ăise Edgar cu oareși care ingrijire.

Armand și Louise erau in adevēru frate și soră; ii dobândise de la părinții lor permisiunea să facă o excursiune de câteva septemăni in Svițera.

In vreme ce mergeamu truspatru pe jos spre Martigny inapoi, ne intrebă Armand din ce țară suntemu. Edgar spuse că nu suntemu compatrioți, și că elu este din Bruxelles; Armand la rēndul seu ne spuse că este din Lille, fiul unui comerciantu de pânzerii. Când auđi Louise că eu sunt de pe malurile Dunărei, fu cuprinsă de mirare.

— Cum? ȕise ea, aȕa de departe? Dar D-ta arăȕi ca ȕi noi la faȕă. In patria D-tale, imi inchipuiam, că oamenii trebuie să fie altfelii. ȕi in țara D-tale, se vorbesc franțuzesce?

„Louise, o muștră Armand, cum poȕi să faci asemenea intrebare? Unu altu poporu trebuie să aibă o altă limbă.

— Totdeauna trebuie să mă indreȕți, chiar cănd am dreptate. Dacă ar avè altă limbă, D-lui n'ar sci aȕa de bine limba noastră.

„Am invaȕat'o de cănd eram copilu, respunsei eu.

— Dar să vorbești aȕa de bine! exclamă ear Louise impreunându mănele cu mirare.

In vreme ce eu urmam convorbirea cu Louise, Edgar se totu amestecă in vorbă ȕi vedeam că ar fi preferitu ca Domniȕoara să vorbiască exclusiv cu dēnsul. Vēȕēndu aceașta, eu care am fostu pururea amicu sinceru, ȕi nu sci ce este egoismul, m'am retrasu inapoi ȕi am inceputu o lungă conversaȕiune despre oameni ȕi limbi cu Armand, in vreme ce Edgar ȕi Louise care mergeau inainte conversau impreună.

Ce voru fi vorbitu, nu sci. Vedeam nūmai că in fie care momentu.rideă cănd unul, cănd altul, cănd amundoi impreună. După v'o jumatate de oară, Edgar ēi dădeă brașul. Apoi oprindu-se amundoi,- ne spuserē că au pusu unu rāmășagu cine-a fugi mai iute păn la unu copacu ce se vedeă in depărtare ȕi ne indemnare să mergemu inainte la copacu ca să fimu judecătōri. La unu semnu ce făcurēmu cu basmaoa, amundoi pornirē ȕi sosirē in acelașu minutu. Louise pretindeă că ea ar fi ajunsu āntei, Edgar susțineă contrarul. Eram numai doi judecătōri ȕi fiindcă eu mă pro-

nunȕăi in favoarea Louisei ȕi Armand in favoarea lui Edgar, rāmășagul nu se putū hotărī.

Ajungēndu la Martigny, Armand ȕi Louise traserē la otelul nostru. Toată ȕioa o petrecurēmu impreună ȕi dobăndirēmu o aȕa amiciei unii pentru alȕii, incăt luarēmu hotărīrea să cālătorimu deacum impreună. Chiar de a doua ȕi voiamu să intreprindemu partita pe La Pierre à voir. Cănd sara tărȕiu ne retraseremu in camerele noastre, Edgar multă vreme nu se mai departă de la fereastă, ci rāzemāndu-ȕi capul pe brașu se uită la lună.

— Se vede că luna iȕi pare astăȕi mai interesantă, decăt alte ori, intrebăi pe Edgar zimbindu.

„Ba nu, dar nu sci pentru ce nu mi-e somnu, respunse elu distrasu.

— Cată să nu perȕi somnul cu totul, Edgar.

„O! N'aibi nici o griȕă, ȕise Edgar zimbindu.

Indată ānsē zimbetul redispărū, prefăcēndu-se intr'unu suspinu.

Vēȕēndu aȕa, am lasatu pe Edgar să priviască luna, cāt i-a fi dorul ȕi m'am culcatu.

Cănd mă desceȕtăi a doua ȕi dimineaȕă, nu vēȕui pe Edgar. Mai matinalu decăt mine elu se sculase ȕi eșise de mult. Coborindumē jos in grădinuȕa otelului, ilu găsii la o masă cu Armand ȕi Louise, asceȕtāndu-mē trustrei cu dejunul.

— Bravo! Bravo! Bine iȕi șede să fi aȕa de leneșu ȕi să ne faci să te asceȕtāmu, imi strigă Louise, viindu-mi inainte ȕi dāndu-mi māna.

„E vina lui Edgar, am respunsu eu. Trebuie să sciȕi că amicul nostru e foarte egoistu. N'a voitu să impărtășescu cu dēnsul mulțămirea de a fi o oară mai mult in societatea D-voastre.

— O nu, respunse Edgar; dar te vedeam dormindu așa de bine, încât imi părea a fi o crimă de a te trezi.

„Bah! O oară mai mult sau mai puțin... Dar D-ta cum ai dormitu?

— Bine, respunse Edgar cu voce mai slabă și plecându ochii la pământu.

Sfârșindu dejunul, eșirămu truspatru. La poarta otelului ne asceptă unu călăuzu cu doi catări. Eră ear să mergemu schimbându-ne când pe jos, când calare. Pe unu catăru se urcă Louise, pe alu doile eram să mă suiu eu, când Edgar mă rugă să-lu lasu ăntei pe dănsul.

I-am găcitu planul și i-am cedatu locul meu bucurosu. Louise, Edgar și călăuzul plecară înainte, Armand și cu mine remaserămu mai in urmă. Planul lui Edgar de a călători pe lângă Louise nu isbuti ănsă, căci zadarnic indemnă catărul seu se pășiască pe lângă catărul Louisei; deprinși a merge unul după altul catării nu voiau nici de cum a merge alăturea. Aceasta ănsă nu impedecă conversațiunea, cel puțin vedeam că Louise care mergea înainte se uită neincetatu inapoi spre Edgar. In vremea aceasta Armand imi spuse că nici elu nici soră-sa nu părăsise Franca; elu fusese in câteva rënduri la Paris in afaceri comerciale, dar Louise nu cunosceă altu orașu decât Lille. Louisei ăi venise ăntei ideea să facă astă primblare prin Svițera la care părinții cari erau bătrăni, consimțiră numai după multe septemăni de insistență. Armand imi vorbiă cu oareși care ingrijire de viitorul seu. Tată-seu voiă numai decât să se retragă in viața privată și să lese toată greutatea comerciului lor, care eră foarte intinsu, asupra sa; elu nu se simțiă ăncă aptu de

a conduce o casă comercială așa de cunoscută și ar fi voitū să găsiască unu asociatu. Elu fusese destinatu a deveni avocatū, ănsă frațele seu mai mare care eră să urmeze comerciul părintescu, murise cu doi ani inainte și astfeliu Armand se vėduse silitu a părăsi studiile și a intră in comerciū, carieră pentru care nu avuse mare plecare la inceputu, dar cu care incepeă acum a se deprinde.

Vorbindu noi astfeliu de o parte, Edgar și Louise de sigur despre altele de altă parte, ne suiamu incet in sus. Drumul eră frumosu; elu mergea pe malurile unui riu prin sate și liveți. După v'o doue oare de marșu, vreme in care ne schimbasemu in mai multe rënduri cu tovarășii nostri, drumul devine ăngustu și răpede și cu toții, afară de Louise, incepeamu a fi obosiți. Acum drumul ne duceă printr'o pădure de brați la picioarele cărora zăceau alocuri petre și stănci. Mai sus locuințe umane se vėdu numai din vreme in vreme și șiroae de munte curgu in toate părțile. In curėndu brații devinu din ce in ce mai mici, căsuțele de munte disparu și stăncele se mărescu și se inmulțescu. Pe acele locuri nu mai intălnesci decât turme cari pascu pintre stănci in tăcere, lăsându să audă sunetul monotonu și melancolicu al talangelor. După unu marșu de cinci oare ne aflamu mai pre sus de locurile până unde se urcă chiar turmele: eramu la înălțimea nourilor. Pe când din vale nourii se paru a merge lin pe bolta cerească, de aici vedeamu nourii alergăndu in jurul nostru cu o răpejune necređută. Din când in când eramu inveliți intr'unu nouu și abiē ne vedeamu unii pe alții la o depărtare de douedeci de pași. Drumul ănsă, care demult se prefăcuse intr'o carare, incepū a deveni periculosu. Pe o par-

te a cărării se urcă muntele stâncos drept în sus, pe cealaltă se coboară răpede la vale. Călătorul se urcă cu cea mai mare precauțiune, infingându bastonul seu la fiecare pasu în stâncă. Când te afli sus pe catăru și vești la picioare departe în vale orașe și sate și riuri atât de mici ca nisce jucării de copii și când gândești că o singură pășire greșită a catărului te poate răpedi de la acea teribilă înălțime, unu fiору rece te cuprinde și simțesci pѐrul cum se ridică. Intre noi domniă acum cea mai mare tăcere; sudorile ne curgeau în șiroaie și în momentele când ne opriam pentru a dobândi o nouă resuflare, nime nu îndrăzniă să priviască în vale pentru ca să nu amețiască. Louise singură cântă vesel pe catărul ei. Ca unu desfîdu ce aruncă pericolului, ea intonase unu aeru veselu dintr'o operă cunoscută:

„Chasseur vigilant etc.

Ăncă o oară de primblare prin omături și ne aflam pe munte. Sus pe creastă, natura așadase o stâncă urieșă numită „la Pierre à voir“ pe virful căreia nu ne mai puteam sui cu catării, ci numai pe jos. Înainte de a întreprinde această escaladare, intrarăm cu toții într'o căsuță pustie, făcută anume pentru călători.

Plecasem vara de la Martigny și ajunsesem earna pe munte. Eram între omături și frigul ne înghețā. Ne-amu pusu să adunăm ciurcele și scânduri ca să facem focu în căsuță. Ănsē din șobă eșîa fumu, și ferestrele de mult erau fără geamuri. După unu marșu de șese oare așa de obositoru, când nu găsesci unu locu unde să te încăldești și ești silitu a ședē în fumu și în vѐnturi, primblarea nu-ți mai face nici o plăcere și adesa

călătorul blastemă în asemenea momente, ideea nenorocită ce a avutu de a părăsi căsuța sa părintească și de a fugi în lume. Atunci tot omul devine egoistu și propriile sale suferințe ilu facu să uite pe aproapele seu. Astfeliu cel puțin ne simțiamu dispuși noi toți afară de bietul Edgar care, de și singur înghețatu, se îngrijiă mult mai mult de Louise decât de dѐnsul însuși. Puteā copila să-lu incredințeze neincetatu că nu i-e frigu, elu nu sciă ce să mai desbrace și să-i puie pe picioare ca să nu se reciască.

După o scurtă paușă în căsuță, purcaserăm în sus pe stâncă; cararea e ăngustă, răpede și periculoasă. Câte odată piciorul nostru mișcă din locu v'o petricică care se răpediă la vale luându altele cu dѐnsa și dobândindu treptatu proporțiuni mai mari vedeamu peste câteva minute unu șiroiu întregu de petre și stânci aruncându-se amenințatoru în vale. După o urcare de v'o jumătate de oară ajunserăm pe culmea stâncei care este de o lărgime de v'o douēzeci de picioare patrate, avēndu pe marginile sale o balustradă de lemnu.

De sus ai o privală măreață asupra unei mare părți a Alpilor elvetici. Călăuzul nostru ne arată toți munții, văile, riurile, orașele, dar noi cuprinși de obosială și emoțiune, ne uitam machinal în jurul nostru, fără a face mare atențiune la toate numele ce ne înșiră elu și fără a gustā frumuseța privălei. După o scurtă oprire pe culme, ne scoborirăm ear spre casa ce erā la picioarele stâncei. N'oiu uitā niciodată această coborire: nisce nouru deși ne învălise și pentru fiecare pasu întrebunțam câte o minută: o alunecare a piciorului sau a bastonului puteā de-

veni fatală. Cine se poate fălă că in asemenea momente n'a sciutu ce vra să ȃică frica?

Edgar și cu mine ajunserămu cei ăntei la căsuță.

— Ți-a fostu frică Edgar?

„Drept să spunu, mi-a cam fostu.

— Pare-mi-se că ne-a fostu cam la toți.

„Numai *Ei* nu; o auȃi cum căntă? Eu unul nu pricepu o fată cu așa curagiu!

— Nu-i curagiu, Edgar. Ea-i ca copii care n'au ăncă consciința pericolului.

— Nu știu dacă'i ca copii, știu numai că cum este, o găsescu foarte plăcută.

In acelu momentu sosiră și ceilalți trei și cu toții intrarămu in casă. Călăuzul ne scoase provisiunile ce luasămu cu noi de la otelu și Louise, luăndu cuțitul și farfuriile ne tăiă la fie care porȃiunea sa cu o zimbire foarte grațioasă.

— Trebuie să fie o bună gospodină, imi șopti Edgar la ureche.

— Multe calități ei mai găsesci, Edgar.

Din peptul lui Edgar sbură unu suspinu ăbiè vėđutu.

Cu o ȃi inainte trimisesemu pe munte patru oameni cu sănii, fiindcă voiamu să ne coborimu in sanie la vale. Aceștia ajunsese odată cu noi pe altu drumu și ne asceptau. După dejunu ne duserămu la locul de unde potu porni săniile și ocupamu fie care câte una. Aceste sănii sunt nisce scaune pe care poate ședè numai o singură persoană; la picioarele ei, pe o scăndură s'asașă unu călăuzu care apucă sania cu mănerele și o lasă să se răpeadă la vale, cărnind'o cu picioarele. Astfelu purceserămu pe unu altu drumu mai directu și mult mai răpede spre vale. Sburamu unu după altul cu săniile noa-

stre peste omături, petre și izvoare, tăiendu aerul cu răpejunea lavinei ce cade. Eră o goană stranie, in care resuflarea ȃi se opresce și totu se invėrtesce și dispare in juru ca intr'unu visu fantasticu. In douėzeci de minute ajunserămu in vale la satul Saxon. Oprindu-se săniile noastre și puindu piciorul ear pe pământu, ne se părū că ne trezimu oboșiți dintr'o beție. Eră sara și de la Saxon aveamu de mersu mai multe oare păn la Martigny. Sdrobiți precum eramu nici mai puteă fi vorbă de a intreprinde acestu marșu pe jos; trebuia să năimimu o căruță care să ne poarte. Păn ce cărăușul inhămă caii, ne lungirămu lângă o fântână, pe plaidurile de călătorie ce intinsesemu pe earbă. Nime din noi nu vorbiă unu cuvėntu. Nu știu la ce voru fi gânditu, tovarășii mei, știu că eu unul nu-mi disli-piam ochii de virful stăncei celei mari care se perdeă in inaltul cerului, neputėndu crede că cu o jumătate de oară inainte m'am găsitu acolo, mai pre sus de oameni, de vegetațiune și de nouru, mai pre sus de regiunea pănă unde inaltă vulturul îndrăznețu sėu sboru.

XII.

Nimic nu este mai plăcut decât o ȃi de repausu, după o mare obosială. Toată ȃioa ne primblarămu prin satu și prin grădinuța otelului, povestindu-ne diferitele impresiuni a primblării ce făcusemu. Inspre sară veni unu Italianu, unu căntărețu ambulantu, cu unu armoniflautu, se aședă pe piață dinaintea otelului nostru și ne căntă diferite romanze și aere din opere italianesci. Toți turiștii ce se aflau in Martigny și toți locuitorii satului se strinseră in jurul lui. Noi patru ședeamu pe zidul grădinei și ascultamu. Italianul nu mai

eră téněru și voacea sa care trebuiă să fi fostu frumoasă odată, perduse mult din claritatea sa.

— Dacă unul din noi ar voi să cânte, ți-sei eu, amu putè pune pe Italianu să-lu acompanieze cu instrumentul seu. Trebuie să s'audă frumos in tăcerea sărei.

„Louise, țise Armand, dacă ai fi dispusă...”

— Sunt pre mulți oameni, respunse Louise; n'ar ședè bine.

„Cântați din gură? o întrebă Edgar.

— Puțin, respunse Louise.

„Imi inchipuescu că trebuie să aibă o voce foarte frumoasă, imi șopti Edgar.

— Așa credu și eu, respunsei zimbundu: Apropos, Edgar, cum ar fi dacă ne-ai șueră ceva?

„Cum să ne șuere? me'ntrebă Louise.

— Trebuie să sciți că amicul nostru șueră minunat. Nu de mult a făcutu să petreacă o societate numeroasă o sară întreagă cu șuerul seu.

„Șuerați ceva, Domnule Edgar, ilu rugă Louise, cu o voce nu se poate mai blândă și privindu duios la dënsul.

Cine ar fi pututu să resistă?

Acompaniatu de bătrănul Italianu, Edgar incepù a șueră câteva aere italianesci. Trebuie să fi fostu v'o cauză estraordinară ce-lu inspiră in acea sară, căci niciodată șuerul seu n'a fostu așa de armoniosu.

Asupra mea musica face totdeauna efectul celu mai profundu. Auđindu acele sonuri, gândirea mea se retransportă in patrie și-mi pareă că audu unu flueru cămpinescu cum auđiam adesa in tăcerea nopții in anii de copilărie. Nimicu ănsè nu te induioșează mai multu decât amintirea oarelor etern perdute și etern frumoase din dulcea copilărie.

Când sfiși, toate persoanele presente se gră-mădirè in jurul seu să-i mulțămiască.

„How beautiful! Very beautiful in deed! Ah! comme c'est beau, comme c'est beau!” — se auđiă esclamându-se.

Louise ănsè, cuprinsă de emoțiune, se apropiè de Edgar și-i strinse amundoue mănèle fără a spune unu cuventu. Ochii lui Edgar străluciau de bucurie.

Sara eră inaintată și toată lumea se retrase. Edgar și cu mine mai remaseremu cât-va timpu in grădină, dar nu mai vorbirèmu nimicu impreună. Suindu-ne sus in camera noastră ne și culcarèmu in tăcere.

Adoua țì întreprinserèmu in modul obiciniuitu călătoria la Chamounix peste „La tête noire”. Plecându dimineața la șese, ajunserèmu cătră sară pe la șapte in vestitul satu aședatu la picioarele lanțului Mont-Blanc. Ca să-ți poți face o idee, iubite cetitoru, de efectul ce produce vederea acestui lanțu de munți gigantici, trebuie să te duci singuru pe acolo. eu nu mă voi încercă a-ți-o decerie. Iți voiu spune atât că Chamounix e aședatu intr'o vale strimtă prin care curgu riurile Arve și Arveyron și că valea e inghesuită între munții-cei mai mari ai Europei, precum scii. Spectaculul ce veđi imprejuru nu se oate numi frumos, căci grandiositatea munților întrece cu mult limitele frumosului. Eu unu potu spune că nu mă simțiam nici decum bine dispusu, incunjuratu fiindu de acei munți de omātu și de ghețarii grozavi ce se coboară din toate părțile in vale. Locuitorii de pe-a colo sunt toți așa de sluți, încât vëđendu-i iți perđi buna umoare. Dacă Linda ar fi avutu tipul acelor femei și fete din Chamounix, trebuie contele să fi avutu unu gustu foarte deșan-

țatu. — De pe la șese oare dimineața inceptu caravane întregi de călători a porni pe cătări din Chamounix spre locuri învecinate. Partita cea mai usitată este cea de pe Mont-Anvert și Mer de glace. Această partită o întreprinserem și noi a doua și după sosirea noastră. Ajunși după câteva oare de marșu sus pe Mont-Anvert, călăuzul trimise catării acasă și ne conduse la Marea de gheață.

Pentru ca să-și facă cineva o idee despre acestu ghețaru, ar trebui să-și inchipuiască marea deodată înghețată când în mijlocul unei furtune valurile sale se aruncă în sus și în jos și formează munți și văi. Ghețarul numitu astfeliu foarte potrivit Marea de gheață, are o lungime de câteva mile, însă în proporțiune este îngustu, așa încât călătorul nu întrebunțează mai mult de o oară pentru a trece de la unu malu la altul. Primblarea aceasta este destul de periculoasă. Acelu ce nu cunoaște locurile, nici o poate întreprinde fără călăuzu, căci la fie care pasu te afi înaintea unui abisu fără fundu pre largu pentru a pute sări pe deasupra sau înaintea unei înălțări pre mari pentru a te pute urca peste densa. Aceste trebuescu încunjurate cu precauțiune, luându bine sama cu piciorul să nu aluneca pe gheață și sprijinindu-te la fiecare pasu pe bastonu care la această primblare este amicul celu mai devotatu. Pe mine lucrarea gheței mă orbise cu totul și pășiam mai multu instinctiv. Me simții foarte fericitu când vedui ghețarul îndărătul meu. Mulțămirea călătorului însă aici nu ține mult, căci acum pășesci peste unu drumu mult mai periculosu încă. Acesta este o carare numită „le mauvais pas“ și nici se putea găsi pentru acestu drumu unu nume mai potrivit.

Cararea este tăietă în coasta unui munte stâncosu a cărui culme ochiul nu o poate ajunge și așa de îngustă, încât pe densa abie încape unu singuru picioru. Călăuzul nostru deprinsu cu aceste marșuri ne duceă bastoanele, ear noi ne tărăiamu de pe locu aninându-ne la fie care pasu de stânca ce aveamu în dreapta și de o slabă balastradă făcută nu știu cum pe marginea cărării pentru a servi de sprijinu când unu pasu greșitu ar pute să te facă să cași în prapastia din stânga. Momentele cele mai neplăcute sunt când se întâlnesc doi în cale. Fie care voesce să ocupe locul de lângă stâncă și se leze pe celalaltu să treacă alături pe marginea prapastiei. Operațiunea trecerii este interesantă: Unul se lipesce de stâncă, ear celalaltu ilu prinde de umere și amundoi inceptu a se desface încet încet din această îmbrășoare involuntară. Fie care apoi urmează marșul seu fără a ave curiositatea de a întoarce capul și de a mai privi fața persoanei, fie ea barbatu sau femeea, în acărei brațe s'a aflatu. După v'o oară ce ne părù interminabilă, scaparēmu și de această încercare. Ajunși la unu locu care se numesce „le Chapeau“ puturēmu însfirșitu gustă câteva momente de repausu. Din toți, Louise cră cea mai obosită. Eră palidă la față și departe de a fi voioasă și sprintenă ca de obicei ea nu vorbiă nici unu cuventu. În zadar Edgar căută să o distragă prin glumele sale, Louise de și se încercă a-i zimbi rămâneă tăcută. Veselia lui Edgar negăsindu resunetu în sufletul Louisei, dispărù și ea în curēndu și drumul spre Chamounix nu eră din cele mai plăcute. Când ajunserēmu la izvorul riului Arveyron, puterile părăsirē pe Louise cu totul și lacrimile ei inundară fața.

Nu știu dacă suferia ea mai mult sau Edgar a cărui ochi nu o mai părăsia nici un moment. Louise era acum pre slabă pentru a urma drumul și n'amu fi știut ce este de făcut, dacă lui Edgar nu i-ar fi venit ideea să o transportăm pe bastoane. Indată improvizarăm din bastoanele noastre un fotoliu pe care îl țineam pe deoparte Edgar și călăuzul, pe de alta Armand și eu și astfel o purtăm până la Chamounix.

— Femeie, tot femeie, țisei lui Edgar după ce ne despărțisem de tovarășii noștri la otel. Îți aduci aminte cum ne luăm în risu pe „La pierre à voir” când ne vedeai pășindu cu precauțiune; acum deodată ce schimbare!

„Sermana! suspină Edgar.

În același moment intră Armand în camera noastră.

— Ei ce face D-șoara Louise, îl întrebăm amundoi.

„Doarme, răspunde Armand. Nu-i nimica. Era numai o mare obosială.

Urmându convorbirea noastră, Armand ne arată părerile sale de rău că trebuie să se despărțim de noi. Timpul de concediu ce-i acordase tatăl său era pe sfârșite și se vedeai silitu a se întoarce dreptu la Geneva, fără a ne întovărăși în partita ce propusese a face peste Col de Balme. Edgar era distras și se amesteca numai din când în când în conversațiunea noastră. A doua zi desdimineață când ne scularăm, mă incredințai că n'a pututu bine dormi. Truspatru tovarășii dejunăm împreună: Louise de și încă palidă, își redobândise puterile. Auzindu că avem să ne despărțim, fisionomia sa luă o expresiune de tristeță și adresându-se către Edgar :

Conv. Lit. No. 9.

„N'ășu fi creșutu că-ne-omu despărți așa de curându, ăi țise ea.

Edgar se uită lung la dēnsa dar nu răspunde. Luându-mă apoi la o parte, începui a tuși ca unu omu care are ceva de spus dar nu îndrăznesce.

— Edgar, vrei să-mi spui ceva.

„Dar, răspunde elu cu invălmășagu.

— Mi se pare c'am găcitu. Vrei să me lași și să te duci la Geneva împreună cu Armand.

„În adevăru! Veți că

— Știu. La Geneva te acceptă scrisori de acasă și înțelegu pre bine că ești nerăbdătoru.

Țicēndu aceste, eu zimbiam și Edgar se înroșia. Deodată viindu la mine, Edgar mă îmbrățoșai cu căldură, și-mi țise :

— Nu te superă pe mine dacă te lasu. Veți . . . nu știu . . . simțescu . . . parcă . . .

„Știu . . . am simțitu și eu parcă . . . Nu numai nu mă superu, dar îți declaru că și eu în locul tău tot astfelu așa face. Numai ie bine sama! Adă-ți aminte de Marcheza Castellamare acăreia blăstēmuri zacu asupra ta. În sfârșitu ce să-ți spunu? Îți dorescu succesu și fericire!

Când auți Louise despre hotărērea lui Edgar, colorile ăi revenirē și deveni din nou veselă ca înainte. Nu vădusem niciodată o metamorfosă sufletescă așa de grabnică și gândiam în mine :

Cari oameni în lume sunt mai fericiți decât dēnșii?

(Va urmă).

Iacob Negruzzi.

LIMBA ROMÂNĂ

in

JURNALELE DIN AUSTRIA.

II.

O altă grupă de erori caracteristice în numitele jurnale se distinge prin disproporțiunea între iuțeala gândirii și forma prin care se exprime, atât în construcțiunea frazei cât și în întrebuințarea cuvintelor. Frasa nefiind decât exprimarea unei idei, sensul și valoarea fiecărui cuvânt din ea se îndreptează numai după cuprinsul tuturor noțiunilor din gândire. Stilul prosaic este justu, când între cugetare și propusăciune este cel mai strins raport de congruență; stilul devine greoiu, când numărul de cuvinte întrebuințate este prea mare pentru ideea ce au să exprime; stilul este exageratu, când sensul sau intensitatea cuvintelor isolate covirsesce intensitatea gândirii ce voru să o exprime în împreunarea lor, stilul este prea sobru — dar de acestu estremu nu e trebuință a ne ocupa, căci în scrierile romane de până acum nu credem că se va constată vre undeva o prea mare abundență de idei în comparare cu cuvintele întrebuințate.

Ce e dreptu, cestiunea pusă în acestu modu se apropie prea mult de ultimele margini ale unei critice permise. Căci în fine stilul greoiu provine din înțelegerea dificilă a celui ce scrie, și cine face vorbe multe la idei puține, are o cauză foarte naturală pentru aceasta. Ânsă din parte-ne ar fi o lipsă de rezervă neiertată, când amu numi această cauză cu adevăratul ei cuvântu și când amu aplică epitetul respectiv la majoritatea jurnaliștilor noștri. Aceasta nici nu ne este intențiunea.

Noi venim din contra a apăra inteligența

colegilor de peste Carpați contra propriului stilu alu D-lor, care o ascunde într-o câtva, și ne vomu încercă a arăta, că este numai o rea deprindere în forma esteroară, și nu un defectu alu cugetării, care îi face să-și întunece ideile prin introducerea unor cuvinte pe cât logic superflue pe atât urite la auzu. Nu este dar o critică a inteligenței în genere, ci numai o relevare a unei maniere parțiale de stilu ce ne propunem a face în rândurile următoare.

După cât am pututu constata, cele mai obicnuite din cuvintele cari îngreiază stilul compatrioților noștri din Austria, sunt pronumele *acela* în toate genurile și casurile lui și conjuncțiunea *că* și *cumcă*. Esemplele cele unătoare pentru această eroare stilistică probează întinderea răului și necesitatea de a-lu stavili o dată.

Incepem citațiunile cu unu pasagiu, care are meritul de a fi în felul seu unu modelu foarte lămuritu:

Transilvania din 15 Fevruarie 1868, scrie (pag. 74 și 5):

Comitetul cu privire la opul D-lui I. Chițu decide, că acela să se retrimiță domnului auctoru pe lângă observațiunile făcute la acelașu din partea Comisiunii examinatoare, compusă din unii membri ai Comitetului, cu acea indigetare, că numitul domnu folosindu-se de acele observațiuni, să-și prelucre opul în acelu sensu, și retrămițându-lu la Comitetu, acesta apoi ilu va recomandă adunării generale.

Se poate o propusăciune mai grea la înțelesu și mai urită la auzu? și aceasta numai din cauza pronumelor nesfirșite *acela*, *același*, *acea*, *acele*, *acelu*, *acesta*, a căror întrebuințare în casul de față este cu atât mai ineplicabilă, cu cât din nici unu punctu de vedere nu erau necesare, fiindcă frasa întregă ar deveni mai simplă, mai chiară și mai plă-

cută la auz scoțindu afară acele șese demonstrative. Pronumele demonstrative se punu pentru a îndreptă atențiunea în casurile, unde altfelu ar rămâne nefixată asupra cuvântului importantu. Dar unde direcțiunea este de la sine indicată prin celelalte cuvinte, îndreptările nu potu produce decât confusiune. Proverbul germanu: Sunt atâți arbori, încât nu mai veți pădurea.

Cele șise se voru ilustra și mai mult prin următoarele citațiuni:

Telegraful român din 25 Aprilie 1868:

O cestiune nouă se vede pe orizontul politicu, și aceea este ceca a fortăreței Mainz.

După logică și eufonie: O cestiune nouă se vede pe orizontul politicu, aceea a fortăreței Mainz.

Albina din 18 Aprilie 1868:

Dr. Maniu e de părerea aceea, că emendamentul acesta e numai etc.

Mai romănesce: D. Maniu e de părere, că acestu amandamentu etc.

Transilvania No. 1:

Avemu a înregistră împrejurarea, cumcă D. Eötvös etc.

A înregistră împrejurarea, cumcă . . . !

Telegraful din 14 Martie 1868:

De aci urmează și aceea, că învățătura . . .

Adecă: de aci mai urmează, că învățătura..

Federațiunea din 15 Aprilie 1868:

Ne dămu unu contu destul de chiar despre aceea, că ce va să țină când póporul francesu este nemulțămítu.

Mai simplu: despre ceea ce va să țină etc.

Telegraful din 25 Aprilie:

Cugetându acum puțin asupra lucrului, apoi venimu la convingere . . .

„Apoi“ e cam târziu; dacă se poate: îndată, și atunci nu se esprime a parte, ci se țină: cugetându asupra lucrului, venimu la convingere. Numai în stilul epistolarilor din Germania seculului 18. se mai află construcțiuni cu *Sintemat und alldieweil wir über die Sache nachdenken, alsdann gelangen wir zu der Ueberzeugung. . . .*

Transilvania din 1 Maiu 1868:

D. Vice-președinte a primitu de la Escelenția Sa D. Președinte o scrisoare a D-lui Secretaru privitoare la redigerea foaei, cu acea însărcinare, ca aceea să se propună Comitetului.

Tot *Transilvania* din 10 Ianuarie:

Propunerea ansă cade prin acea declarațiune a D-lui Chifa, că Comisiunea respectivă încă nu și-a încheiatu lucrările.

Familia pag. 143:

R. C., acesta e numele unui nebunaticu din Viena, a fostu fiul unui teatralistu escelinte și a avutu acea idee fipsă, că elu e adunătoru de tesaure.

Romănesce fără *acea* și fără *elu*: a avutu ideea fixă, că e adunătoru de tesaure.

Tot *Familia* la pag. 144:

Vă rugămu să ne înștiințați încă odată, că cum să strămutămu adresa.

Că cum a strămută o adresă!!

Albina din 17 Aprilie 1868:

A. Csaky interpelează pe Ministrul de Interne, că pe care lege s'a bazatu . . .

Că pe care!

Telegraful român din 14 Martie 1868:

După aceasta Parohul gr. or. din Romosu Vasiliu Basaraba adause din parte-și cam următoarele:

Ilustrisime Domnule Comisu-Locușitoru!
Cu acela simțu de respectu imi iau îndrăsnire a face cunoscutu, precum că și eu fiind alesu ca deputatu din Sc. Orestiei spre a veni și a

gratulă Ilustrității Voastre, pe lângă aceea că-ți poftim să trăiesci la mulți ani, îndrăsnescu a-ți face cunoscutu și aceea, că înțelegându parochii nostri de legea gr. reser. din Sc. Orastiei că sunt alesu a-ți gratulă, m'au rugatu, ca in numele D-lor se descopăru Il. Voastre și acea dureroasă împrejurare, că de și M. Sa In. Imperatu s'a milostivitu a orându, ca după legile din a. 1848 să se întregească și pentru bis. noastră gr. or. porțiune canonică, ca și parochii nostri romănesci să aibă atât venit, cât să nu fie siliți și în dioa de astăzi a ținē de coarnele plugului, totuși ei și astăzi sunt siliți a-și lasă poporul in necultură. etc.

După asemenea citațiuni de stilu ingreuiatu, face o impresiune indoit de neplăcută in scrierile acestor jurnaliști exagerarea cuvintelor intrebuintate pentru a exprima lucruri simple de natura lor. Dar se vede că și aci, ca in toate cestiunile, unu lestrimu eronatu nasce eroarea celuialaltu lestrimu, și mintea autorului întârziată prea mult prin cuvintele sale superflue caută a-și resbună prin sborul subitu și isolatu spre o idee nepotrivity in exagerarea ei.

De esemplu unu corespondentu alu *Albinei* (12 Maiu 1868) vrea să scrie ceva despre o societate de lectură, ce s'a inființatu in Beiușu, și se exprimă așa :

Mult onorații patroni ai Societății noastre de lectură (din Beiușu) dorescu poate ferbinte unele insciințări despre starea acelei Societăți.

Dacă inimele patronilor de la Beiușu ferbu numai la dorul de o insciințare despre starea Societății de lectură, in ce stare de temperatură se voru află la cestiuni mai importante? Noue ne e teamă, că aceluia, care ferbe la lucruri mici, nu-i mai rămâne la lucruri mari decât să se evaporeze cu totul.

Când asemenea exagerări in expresiune aru fi isolate, nici nu aru merită vre-o relevare critică. Dar o repețim: numărul lor este așa de mare, încât au infectatu stilul jurnalelor

austriace, și ce este mai rău: cu cât elaboratul cere unu stilu mai simplu și mai rece, cu atât acele *salto mortale* de vocabularu sunt mai frequente.

Se poate d. e. inchipui o scriere mai temperată și mai diplomatică decât protocolul unei ședințe? sau o dare de samă pentru intrarea banilor de subscripțiune, etc? Ei bine, togmai asemenea ocațiuni le caută unu jurnalistu de peste Carpați, pentru a-și coloră limbagiul cu espresiunile cele mai vie.

Transilvania in numărul seu din 1 Fevruarie 1868, continuându publicarea protocolului adunării de la Clusiu din anulu trecut, țice intr'unu locu :

Adunarea primesce ambele aceste propuneri inre cele mai sincere și insuflețite aclamațiuni; și când vine a-și descoperi aici votul seu de mulțămity profundă tuturor locuitorilor romani din Clusiu, precum și D-lor diletanți, ce luare parte in concertu: cu bucurie răpescu ocașiu-ne a insemnă pe aceste pagine mai vertyosu doue nume, numele grațioaselor domnișoare Aurelia Popu și Isabela Vasiciu, dintre cari cea mai înainte ne incântă prin jocul seu pre fortepianu, esecutatu cu desteritatea unei artiste, ear ceast'alaltă ne fermeca prin frumusețele melodiilor etc. etc..

In *Albina* din 12 Maiu 1868 unu domnu publică subscrierile pentru inființarea unei biblioteci.

Parochul Toma a dăruitu 1 fl., etc.

și apoi termină :

Esprimându-ne profunda noastră mulțămity publică pentru grațioasele donuri....

In *Federațiunea* din 9 Maiu 1868 se vorbesce de o altă Societate de lectură, in care se propune a se luă nu mai scimu ce măsură secundară,

propunere, pe lângă care se alipiră cu infocare inimile membrilor.

Transilvania, intr'unu pre faimosu discursu asupra literaturii romăne și lipsa unei isto-

rie critice a literaturii române, dice între altele (Nr. din 15 Februarie 1868):

Din aceste înșirate până aci, de și numai pe scurtu și așa dîcîndu ca prin treacîtu, v'ăți pututu convinge D-lor! că avemu și noi literatură și încă ce literatură! Însemnată prin anticitatea sa, remarcabilă prin estensiunea sa și demnă de consideratu prin prestața sa!

Ce nu avemu, ce ne lipsesce dar?

Nu avemu, ne lipsesce D-lor! unu panteon, unde atleții adormiți ai literaturii noastre să-și afle recunoștința și remunerarea meritată, și lângă tipurile lor se vedemu strălucindu acolo și icoanele atleților, cari sunt în viață și lucră încă, ca vîdîndu exemplele lor mărețe, se învățăm etc.

În același discursu aflăm frasa:

Se punemu o sărutare ferbinte și pe modesta cruce a poetului Ioan Văcărescu. Elu a cîntatu amorea, pocharul, primavara, gloriele perdute. Și cînd cîntă naționalismul, părea că auzi umbra plîngîndă a lui Ștefan pe ruinele muceșite ale patriei cădute.

Miraculoase exemple de astă manie a exagerării se află în scrierile beletristice, în *Familia*, în novela D-lui Marienescu *Petru Rareșu*, în almanachul de la Oradia mare *Fenice*, etc. În acestu din urmă, dacă ne aducemu bine aminte, se relatează earăși pe lung și pe larg istoria propriei sale înfințări, și se spune între altele că „Cestiunea vitală a Almanachului flăcară neconținutu pe buzele conducătorului,” etc. etc.

În chiar interesul jurnaliștilor austriaci noi nu putem decât a ne exprima părerea noastră de reu la constatarea unor asemenea aberațiuni stilistice. Căci din cauza lor foile de peste Carpați nu voru pute pîtrunde niciodată în masa poporului și nu voru avè prin urmare nici o înriurire asupra Societății române. În starea actuală a culturii noastre este încă o cestiune controversată, dacă prin literatură în genere, fie cea mai bine scrisă, putem fi siguri a produce o desceptare a simțului de

Conv. Lit. No. 9.

viață în poporul român. Dar ceea ce e sigur și mai presus de controversă este, că nisce scrieri pline de germanisme, de exagerări și de confusiuni stilistice, ca cele menționate, nu potu avè nici celu mai micu rezultat pozitivu asupra națiunii noastre. Și aceasta este o daună cu atât mai mare, cu cît altmîntrelea jurnalele române din Austria se distingu în modul celu mai favorabilu prin simlînța neobosită, prin regula și consecința, cu care își urmează fiecare direcțiunea sa politică.

(Finitul în numărul viitoru).

Titu Maiorescu.

Cucoana Chirița la Paris.

(Cînticelu comicu.)

(Unu salonu.— Chirița în costumu ridiculu de voiaju, întră sburdalnic. Ea poartă malacofu ecsageratu, tocă de catifé neagră cu flori, pene și cordele stacoșii, etc.)

(Arie: *Royal tambour.*)

Eată-mê'su! am sositu
Dintr'o călătorie
În care-am pătimitu
Șotii o sută și o mie.
Dar, Țeu, nu mă căescu,
Nu'mi pasă de nimică
Eu sunt sdragonu și mă numescu
Chirița cea voinică.
Ce voiaju minunatu!
Ce frumos m'-am primblatu! } bis.
În urmă-mi am lăsatu
Unu nume lădatu.

Plecăciune, boeri. (se închină). De mult nu ne-amu vîdutu. Sănătoși?.. Dar cucoanele? și copii? bine? Mă bucuru. Audu? și mie precum vedeți, imi merge de minune... sărutu ochișorii. (se întoarce în locu de-și arată talia) Am fostu la Paris de mi-am aședatu plodul la

scoală ca se învețe politica, pentru că'n ȋioa de astăȋ, la noi, unu omu ce nu scie politica nu plătesce nici chiar cât scaunul celu stricatu care s'a vëndutu cu doba la Bucuresci... el e unu mobilu de prisosu... Și cu prilejul acesta m'am folositu și eu ca să vëdu lumea cea mare, că me-ȋi crede?.. Mă muceȋisem la țară, la Birzoeni. De la o vreme imi venise stenahorie și ipohondrie; așa dar... nu-ȋi uită vorba... intr'o dimineață, pe la toacă, după ce m'am cotorositu de A-ristița și de Calipsița, mi-am luat catrafusele și am spălatu puțină!... Soȋul meu, paharnicul Birzoiu cam cărnă din nasu, dar l'am sărutatu între sprincene, după obicei, și l'am lăsatu cu buza umflată... Uff!.. M'am dusu la Galați cu trăsura mea cea galbenă și cum am ajunsu, nici una, nici doă... ȋup in vaporu, Guliță ȋup după mine, Ioana țiganca ȋup după Guliță, și vorba ceea: cu căȋelu, cu... am plecatu!!!

Doamne! boeri d-voastră, minunat lucru-i vaporul!. Să veȋi și să nu creȋi... Auȋi, D-ta? Merge focul pe apă ca in vremea halimalei... D'apoi salonuri, d'apoi zaifeturi, d'apoi capitantul!.. bată-lu norocul, că mare nostimioru mai eră pușchiul! (in taină) Să vë spunu una?... Soȋul meu nu-i pe aice?... Mi-a făcutu curte berbantul totu drumul, și, ȋeu, între noi să rëmăe... dacă nu mi-ar fi fostu de ighemonicon, mai că... mai că...

(Unu glasu de la Galerie)

Afërim, Cucoană Chiriță!

Chirița. (adresându-se cătră Capelmaistru.)

D'apoi cum socoȋi, Domnule? Chirița nu se dă cu una, cu doă. (cătră publicu.) In sfirșitu... nu-ȋi uită vorba, am ajuns la Beligrad.. Când

la Beligrad, întrebu pe Capitanul: Monsiu Capitan, *ȋè vu m'i* aice-i Viena? — Elu imi raspunde, zimbindu: Ba nu, Madam, aice-i Beligradul. — Mersi, monșer... nu poȋi crede ce bine-mi pare că m'am invrednicitu să vëdu Beligradul cu ochii, că mare mult am auȋitu pe barbatul meu pomenindu de elu. După Beligradu am sositu la Rușava... Când acolo vameșii de la hotaru incepu a cotrobăi prin lăȋile mele ca in vremea volintirilor, și dau peste o cutie cu țiri svētaȋi ce-i luasem la drumu.

— Fui taifel! Ce-i asta? Strigă caprariul.

— Ce să fie, Domnule? Ea, țiri. Eu postescu Mercurea și Vinerea și metahirisescu sārături de când pătimescu de rastu.

Vas rast? Asta-i pudoare mare la D-ta; trebue plătesci vamă. „Și indată s'au adunatu vr'o trei șoacăȋe că să hotăriască dacă se cuvine să-mi iee vamă ca pentru pesci ori ca pentru mirodenii. In sfirșitu, am datu ce le-a plăcutu și mi-am cătatu de drumu.

De acolo am urmatu
Prin țara cea nemțască
Și'n Pesta am măncatu
Măncatu paprică ungurească.
Apoi in drumu de feru
Suindu-mă in grabă
Am voiajatu c'unu cavaleru
Unu baronu pre de treabă...
Ce voiaju minunatu!
Ce frumos m'am premlatu!
In urmă-mi am lăsatu
Unu nume lăudatu.

Fosta-ȋi cu drumul de feru, boeri d-voastră? Ei! apoi ce mai ȋiceȋi? Să juri că Neamȋu-i cu dracu... Sfinte Panteleimoane! te duci ca vëndul și ca gândul ca in povești; căt ai plecatu ai și ajunsu, ba încă baro-

nul care călătoriã cu mine m'a incredințatu *auf Ehre* că in Englitera drumul de feru merge așa de iute că sosesci pân a nu plecã. Batã-lu vântul de baronu! Mare ghidușu erã și nostimu! (in tainã.) Și elu s'a cercatu să mă curteneascã o bucatã de drumu, dar geaba... n'a catortositu să mă scoatã din minte... Cum?... Nu credeți?.. Alei! da să n'am parte de Birzoiu dacã vë ascundu ceva.. Ba încă să vedeți: trecëndu odatã pe sub o hrubã lungã care 'i țicu tunelu și gãsindu-ne prin intunericu șoacãța cea de baronu și-au intinsu botul ca să mă sãrute... Vai! Mãn-cal'ar moliile!.. Cãnd i-am trasu unu pumnu, a fãcutu *hic* și a cãđutu de-a rostogolul in celalaltu colțu al vagonului.

(Glasul de la Galerie).

Aferim Birzoae!

Chirița. (cãtrã Capelmaistru).

Așa să scii, Domnule. (cãtrã publicu.) Baronul rușinatu se vede, de acestu troposu s'a coboritu la cea ăntei stație și a dispãrutu... impreună cu sãcușorul meu de voiaju... hait! mi-lu șterse potlogarul drept suveniru... bunãtate de sãcușoru cusutu de copilã cu unu turcu cãlare de o parte și cu unu *Andenken* din dosu... Cum vë pare așa bazaconie? te mai incređi in baroni de drumul mare?.. Dar asta nu-i nimicã pe lângã ce mi s'a intãmplatu in urmã. Plodul celu de Gulițã se coboriã la toate stațiile... Copilu nu-i, mă rogu? ilu trimeteam cu Ioana țiganca pentru ca să nu se prãpãdiascã; cãnd aproape de Viena asceptu să se intoarcã in vagonu... nu vine. Conductorul inchide oblonul, clopotul de la stație sunã de trei ori, mașina șuerã, trenul se pune in mișcare și Gulițã nu-i!... Sfinte Pantelei-

moane! era se turbezu... Scotu capul pe fereastrã și incepu a striga! *Gulițã! Ioanã! cioarã! dimone!* tufã. *Monsiu conductoru stãi, opresce, ține caii!* „Aș! nime n'auđiã. Dau să deschidu oblonul, nu potu; dau să saru pe fereastrã, nu incapu. Atnci par'cã mi s'au luat vederile și de odatã am cãđutu latã pe perne, am lesinatu!.. Cãnd ne-am trezitu, eramu sosiți la Viena. Alergu la Poliție, rãcnescu, imi smulgu pãrul, mă bocescu pãnã ce D. Polițmaistru mă incredințeazã că va face toate chipurile ca să-mi gãsiascã odorul, și că mi l'a aduce chiar cu telegraful. Ei! inchipuițivë, boeri, cã fãrã a mai da leturghie la Sft. Mina, Gulițã și Ioana sosescu buni teferi in desarã la otelu.

Ah! Dumneđeule, cãnd i-am vëđutu erã să nebunescu de bucurie, și in prima furie am trasu trei palme țigancei, precum și lui giupãnu Gulițã i-am fãcutu o morișcã in chicã ca să le punu minte... Halal de țerile cari au drumuri de feru; ele, dupã cum țiceã baronul, au aripi de sboarã iute pe calea progresivului, dar cãt pentru celelalte, cum e țara noastrã, de pildã, ășu ciunte și oloage sermane.

(Glasul de la Galerie.)

Aferim Chirițã!

Chirița. (cãtre Capelmaistru.)

Ba nu, țeu; adicã nu-i așa?

In Viena m'am primblatu
La Hițing și pe Grabe
C'unu tãnãru delicatu
Ce'i țicu Herr Graf von Kleine Schwabe.
Ș'apoi inspre Paris
Am plecatu cu grãbire,
Cãci Parisu-i unu paradis
Plinu de adimenire.

Ce voiaju minunatu,
Ce frumos m'am primblatu!
In urmă-mi am lăsatu
Unu nume lăudatu.

In sfârșitu am sositu la Paris, in patria lui Monsiu Șarlă!.. Sciți Monsiu Șarlă care a fost dascalu lui Guliță... In Paris, Minunea minunilor, târgul Vavilonului din Țările noastre!

Am ajunsu noaptea și am trasu la unu otelu din ulița: *Geofroid Marie*, adică: Mi-i frigu Marghioală... A doa ți, l'am infundatu pe Guliță intr'unu pansionu și am rămasu liberă de capul meu. Ha...a...alal de cine-i tēneru și are bani mulți! Acólo-i pământul făgăduinței celu din scriptură; numai unu lucru e cam supărătoru: toate se vëndu cu porția și porțiile mici de totu, ca de pomană. De pildă ceri unu biftecu? Iți aducu o fărîmă de friptură mare cât unu irmilicu, ba încă și aceea crudă... cică-i englezească... Ceri raci? Iți aducu vr'o doi răcușori in șapte luni, chirciți, ofticoși, ca vai de ei! Cât despre bucate de cele sănătoase ca la noi, precum: mūsaca, capama, ciulama, baclava, cheșchetu... nici nu se pomenesce... Țânse nu face nimică, Parisul nu are seamēnu pe fața pământului și potu Țice că nici chiar Bucuresciul nu-lu intrece... adică să fimu drepti... nu-lu intrece. Ce nu găsesci in elu? Galerii de museuri vrei? ai; munamenteuri vrei? ai; teatruri vrei? ai; pasagiuri române ca la Bucuresci vrei? ai. *Che-ta-lipa*.

Eu nu le-am visitatu nici pe unele nici pe altele pentru că am avutu de umblatu pe la dughene și la marșande de mode.

Am fostu la Madame Desal și la Madame Fovel de mi-am comandatu tualete pe datorie.

Le-oiu plăti și eu când oru plăti și celelalte cucoane care le-au rămasu datoare... (in taină) și sciți una? isu cam multe, așa de multe in cât croitoresele au hotăritu să nu mai facă creditu compatrioatelor. Cam rușine, dar ce-mi pasă? Eu tualetele le-am pusu la mână și am și fantacsit cu dēnsele la baluri, la Mabil... Ah! frățiorilor, ce juvaeru de grădină 'i Mabilul! ce adunare elegantă intălnesci in ea!.. Nu eră sară să nu me ducu acolo la petrecere... ba încă am jucatu și cancanul.

(Glasul de la Galerie.)

Aș! Aferim Chiriță.

Chirița.

Mersi. Acolo am făcutu cunoscință cu o mulțime de contese și de prințese, contesa Frizet, princessa Rigolboș, marhezul Brididi, marșalul Șicar, duca Șicocandar, ba încă am intălnitu și o clae de boeri și cucoane de la noi, precum de pildă: Audu? Să nu le numescu? fie. Dar din toți cine eră mai cu hazu, eră D. Agachi Flutur, unu berbantu in doi peri care a fostu și volintiru la Ipsilanti. Cu dēnsul făceam supe la cafeneoa Englezească pe bulivar. Ce risete, ce chicote! Flutur mi-au compusu și unu cânticu... Să vi-lu spunu? bucuros, dar să remăe intre noi, vē rogu; ca se nu afe Dumnealui. Eată-lu... Ascultați.

(N.B. Chirița cântă următoarele cupleturi și joacă unu pasu de cancanu la sfârșitul fiecărui cupletu.)

(Arie de Offenbach.)

Vivatu mindra Chirițoae,
Vivatu spanchia de Birzoae,
Oae, oae, oae, oae, oae, oae, oae.
In amoruri se trăiască,
Lumea 'ntreagă să pirliască,
Iască, iască, iască, iască, iască, iască.

Tra, la, la, la, tra, la, la, la }
 Sai Chiriț'o 'n jocu. }
 Tra, la, la, la, tra, la, la, la }
 Sai mereu cu foc. }
 bis, jucând.

Chirițoae 'i sprincenată
 Și ca unu balonu umflată
 Lată, lată, lată, lată, lată, lată, lată.
 Elegantă și frumoasă,
 Armazoancă, amoroasă,
 Roasă, roasă, roasă, roasă, roasă, roasă, roasă.
 Tra, la, la, la. etc.

Chirițoaea-i din natură
 Gingașă peste măsură,
 Sură, sură, sură, sură, sură, sură, sură.
 Ea cu ochiul te atrage
 Și pe șfar' apoi te trage.
 Rage, rage, rage, rage, rage, rage, rage.
 Tra, la, la, la. etc.

Chirițoaea cea ușoară
 Are-o inimă fecioară,
 Cioară, cioară, cioară, cioară, cioară, cioară,
 Ea te leagă și te'ncurecă
 De nici dracul te descurecă.
 Curcă, curcă, curcă, curcă, curcă, curcă, curcă.
 Tra, la, la, la. etc.

Glasul de la Galerie. (entusiasmatu.)

Aferim! Aferim! Aferim, Chirițoaea mea!

Chirița. (spărietă.)

Vai de mine!... că-i Dumnealui! (fuge.)

(Finitu.)

Vasile Alecsandri.

Compendiu de pedagogie de I. Popescu.

(1 vol. in 8°, X și 184; Sibiu. Tipogr. Archiepiscopale, 1868).

Această publicațiune a D-lui I. Popescu resumă și completează partea generală din ideile de pedagogie, ce D-sa le respândise înainte in modu mai fragmentaru prin *Organul pedagogicu*. *Compendiul de pedagogie* este o es-

punere sistematică a principiilor de educațiune și instrucțiune și se încearcă prin urmare a pune unu fundamentu solidu de teorie acolo, unde *Organul pedagogicu* și după densus *Magasinul pedagogicu* al D-lor M. Popu și C. Anca cuprindu numai opiniuni și aplicări practice mai mult sau mai puțin lipsite de legătura sistematică cu întreaga știință, la care se referu.

Încercarea D-lui Popescu ne pare mai ăntei nimerită in privința spiritului, de care a fostu dictată. In toate ramurile activității noastre intelectuale este o primă lacună de împlinitu, adecă principiile sistematice. Până când aceste lipsescu, încercările aforistice nu au rațiunea lor de a fi din cauză, că nu pot produce convingerea despre adevărul ce-lu conținu, ci paru din contra opiniuni arbitrare neputându-și justifica deducțiunea din adevărurile primitive.

Ănsé cartea D-lui Popescu pe cât din acestu punctu de vedere a fostu bine concepută, pe atât este de bine esecută, și noi împlinim numai o datorie de conștiință, recomandând'o învățătorilor români, sub câteva mici reserve ce le vomu face îndată.

Compendiul, după o introducere scurtă, începe cu *cunoscințe antropologice*, mai ănteu cu *fenomenele vieței fizice*, apoi cu cele *spirituali*. Această secțiune este foarte importantă, și ne pare o idee fericită a autorului de a-i fi consacratu mai a treia parte a opului întregu. Explicarea sumară a principalelor fenomene psihologice (pag. 17—51, sistemul lui Herbart) este foarte lămurită și precisă, calitate, prin care se distinge scoala Herbartiană in toate cercetările ei psihologice.

Mai puțin ne-au plăcutu explicările fisio-

logice din § 2. Spațiul consacratu lor ne pare pre micu in comparare cu psihologia. Faptele fizice au astăzi o preponderanță legitimă, de care și Pedagogia trebuie să țină samă. Apoi in această parte a cărții lipsesce precisiunea științifică, ce se constată in celelalte părți. D. Popescu deși adoaptă eminența distingere a lui *Bichat* intre viața vegetabilă și viața animalică, nu o aplică ănsă cu justeță. Așa la pag. 13. se ădice, că funcțiunile animalice se produc prin nervii creierilor și a măduvei spinării, cari alcătuiescu sistema *cerebro-spinală*. In realitate ănsă nervii spinali se ătinu mai mult de viața vegetabilă, și pe de altă parte nici nervii cu centrul in creeri nu sunt toți din sistemul animalicu, ci trebuie să se distingă creeri mari de cei mici, așa precum se esplică foarte lămurit de *Flourens**) și de *Schopenhauer***). Așa o mare parte a mișcării involuntare și combinarea harmonică a tuturor mișcărilor provine din creeri cei mici, distingere, care odată studiată esplică mai bine și raportul intre sistemul gangliaru și celu cerebralu, pe care autorul l'a atinsu prea ușor la pag. 14. Asemenea ne ar pără importantu a distinge nervii de culoare albă de cei de culoare sură, și a nu-i face pe toți *de culoare cam surie* (pag. 12). In fine amu fi pref. itu a nu vedă figurându faimosul *simțu vitalu*, care nu are a face cu cele cinci sensuri, ănsă *prin care spiritul ia cunoscință despre întreaga viață fi-*

*) *Recherches expérimentales sur les propriétés et les fonctions du système nerveux dans les animaux vertébrés.* Și resumatu, mai pe scurtu in *de la Phrénologie et des études vraies sur le cerveau* de acelașu autoru.

***) *Versuch über das Geistessehen* in vol. I. din *Parerga und Paralipomena.*

sică sau despre cursul funcțiunilor corpului peste totu (pag. 17) Aceasta este o hipotesă obscură, ce nu este la locul ei intr'unu resumatu scurtu de fisiologie.

Mult mai familiarizatu și siguru in aprețările sale ne pare autorul in celelalte secțiuni ale compendiului seu. Din aceste secțiunea II cuprinde principiile pedagogice generali, secțiunea III regulele speciale pentru educațiune, secțiunea IV și cea din urmă Institutelc de educațiune. Espuncrea este pretutindinea chiară, limba pură și mai ferită de germanisme decât alte publicațiuni de peste Carpați. Foarte mult ne-a plăcutu spiritul moderatu și prudentu, cu care sunt tractate toțmai cestiuile cele delicate, d. e. restricțiunile la care este supusă influința educatorului (p: 80—82), remunerațiunile și pedepsele (pag. 68—75), indreptarea neadevărului in elevu (pag. 148—150). Ca probă estragemu din această din urmă parte câteva pasage:

Mințirea sau spuncrea neadevărului este unu vițiu dintre cele mai urite și mai periculoase ce se potu arăta in viața elevului. ăntăia indreptare ce se poate dă educatorului in privința aceasta este: de a nu privi ca minciună aceea ce nu e minciună. E sciutu că, in etatea prunciei, elevul spune neadevăruri, din cauza numai că elu nu seie adevăratul înțelesu alu cuvintelor ce le intrebunțcază; asemenea se întâmplă ca elevul cu fantasia mai vie nu poate mai nimicu să reproducă, fără de a mări lucrul despre care vorbesce; in fine și in casul acela e posibilu că elevul promite a face ceva in viitoriu, ce nu e in stare se facă, din cauza unor imprejurări, pre cari elu nu le-a pututu prevedea. In asemenea casuri, educatorul nu ar se înțelege, decât să indrepte pre elevu in modu binevoitoriu, arătându'i in ce a greșitu și pentru ce a greșitu. Asemenea este de a se tractă elevului și când elu spune vre unu neadevăr

din ușurința de minte sau din vre o sfială oare-care. In cazul din urmă, dacă elevul ascunde adevărul pentru că are frică de vre o pedeapsă, educătorul are să-lu tracteze cu blândeță, pentru ca să nu'i mai mărească frica ce l'a făcutu să mințā. Eară când educătorul observă că elevul a mințitu cu scopu de a-lu inșală și de a trage vre unu folosu oare care să-lu pedepsiască cu toată asprimea și să nu-lu lase nici de cum ca să-și ajungă scopul ce l'a avutu și pentru care a mințitu. Intr'aceea ănsē, educătorul are să pădiască ca să nu aducă pre elevu însuși lu mințire și la falșitate. Aceasta se întēplă, dacă educătorul face pre elevu să se roage de iertare și atunci când acesta crede că are însuși dreptu sau e nevinovatu; asemenea, dacă ilu silesce să mulțāmească pentru pedcapsa ce a luatu, alu cărei scopu bunu ănsē elevul nu-lu poate aprețui; in fine, dacă ilu invață inadinsu ța să spună cuiva vre unu neadevėru, fiă despre ori ce lucru, și fiă in glumă macar. Dar educătorul poate să facă pre elevu să mințā și și dacă ilu intrebă in modu necorespunđėtoru despre nevinovăția lui. Educătorul are să se pădească cât se poate a nu se arėtā că-i e necunoscută starea elevului și că prin urmare poate fi mințitu și inșelatu pe acesta; dreptu aceea, de câte ori educătorul cunoasce vinovăția elevului să nu-lu mai intrebe de ea, ci să i-o spună însuși după cum o cunoasce, — eară in casu, când aceea ce nu i-ar fi cunoscută și s'ar putē prevedē că elevul nu o va descoperi, e mai bine să nu se intrebe, decât să se aducă la minciună. In fine, elevul se poate face minciunosu și falșu, și dacă e intimpinatu cu neincredere, și dacă e spionatu și tractatu prea cu pedanteria in lucrurile lui, — asemenea și dacă educătorul însuși nu e de caracteru, dacă face promisiuni fără să le implinească, in scurtu, dacă e neconstantu in purtarea sa.

Intr'o singură privință n'am pututu recunoasce spiritul de moderațiune, prin care altfelu se distinge autorul: in privința religiuunii. Pasagiul

E constatatu ănsē, că moralitatea se întăresce și se asigurează in omu cu deosebire sub binefăcătoarea influință a religiunei crescinesci

ne pare greșitu intr'unu compendiu de pedagogie. Mai ănteiu ar fi unu puntu ăncă in discuțiune, pentru ce religiunea creștină să aibă o influință mai salutară asupra moralității decât d. e. Buddhaismul; dar apoi ne pare, că in ori ce casu pedagogia trebue să fie o artă cosmopolită, și să se adreseze tot așa de bine la Evrei și la Turci ca la creștini.

Asemene ne-a părutu exageratu pasagiul de la pag. 87

Intr'aceea educătorul consciinciosu, pėtrunsu de marea insemnătate a misiunei sale și convinsu totodată și de neputința omenească de a duce in indeplinire unu lucru așa greu precum e educațiunea, nu are se intrelase nici unu momentu de a implorā și binecuvėntarea și ajutorul lui D-đeu, carele singuru poate face ca stăruințele lui să fie deplinu încoronate cu rezultatul doritu.

Pedagogia este o sciință omenească și ar face foarte bine de a nu amestecā in sfera ei cea terestră cestiuini, cari după starea actuală a sciinței nu sunt lipsite de controversă.

Terminămu această mică notiță bibliografică prin asigurarea, că puținele noastre observări critice nu potu micșorā meritul totalu alu cărții. *Compendiul* de față va fi de mare folosu pentru Institutele de educațiune, și după cetirea lui ne-a părutu indoitu de bine a aflā, că direcțiunea noului Institutu pedagogicu fondatu in Bucuresci de Principele Domnitoru va fi incredințată D-lui Popescu. De la D-sa suntemu autorizați a acceptā rezultate salutare pentru scoalele române.

Titu Maiorescu.

POESII.

LA O ROSĂ.

Mândră, frumoasă, frumoasă floare,
Te-a pusu la capu-i, iubita mea
In përu-i negru stai zimbitoare;
Priiveam la tine, priiveam la ea....

Și ale voastre dulci frumusețe,
Una de rosă ce recoriă,
Alta de angeru plinu de blândetă,
Ce ochi și sufletu îți aprindeă,—

Se confundarë, se'mbrătoșarë
Atât de bine intr'ele — atunci
Ca o privire ce se coboară,
Cu o zimbire din doi ochi dulci.

Dar timpul trece. Cate-va oare
După aceea eu te-am văduțu,
Palidă, tristă ca ori-ce floare
A cărei viață e de-unu minutu.

Privii la draga-mi, vai! ca și tine
Palidă, tristă imi părü ea;
Intr'o oglindă priivii la mine,
Palidă, tristă fața-mi eră!

Teodor Șerbănescu,

Când imi jura-i iubire
Florile inflorïau,
Pe crengile'nverđite
Păseri voios cântau.

Acum florile toate
Iarna le-a vestejitu,
Și crengile 'nverđite
Gerul le-a'ngălbinitu.

Și paseri nu mai cântă
Și tot ce-a fostu plăcutu,
Cu dulcea primavară
S'a stinsu și s'a trecut.

S'a dusu și fericirea-mi
S'a dusu ș'al têu amoru,
Se stinge ș'a mea viață
Acum de chinu și doru.

Dar earna a se treacă
Și flori voru renflori,
Atuncea pe mormentu-mi
Ear poate me-i iubi.

Matilda Cugler.

Am văduțu in visul noptii
Că plängeai la crucea mea
Și simțiam a tale lacrimi,
Pe mormentu-mi cum curgeă,

In mormentu-mi când voiu zace,
Astfelu credu că voiu vedeă,
In celu visu d'eternitate
Chipul têu, iubita mea.

Mihail Grigoriadi-Bonachi.

ANUNCIU.

A eșitu de sub tiparu și se află de vëndare in Iassi la Tipografia Societății Junimea, in Bucuresci și in districte la toate librăriile:

ODELE ȘI EPODELE

LUI

HORATIU FLACCU.

Esplicate in usul scoalelor

de

G. I. Munteanu,

profesoru și directoru la gimnasiul mare românescu gr. orientalu in Brașovu.

Prețul 3 lei 50 bani.

(Edițiunea Societății Junimea.)